

Довге – сучасне село

із понад двохсотлітньою історією

Майже за 20 км від Сарн простягнулось мальовниче село Довге, що адміністративно підпорядковане Тутовецькій сільській раді. Перше, що помічаєш, в'їхавши в населений пункт, – ошатні будинки, відсутність асфальтного покриття та надзвичайно допитливих людей. Деякі мешканці, а їх у Довгому 1211, розпитували більше, ніж відповідали. Цікавилися, чому журналісти приїхали саме сюди і що хочуть дізнатись. Ця публікація і є відповіддю, адже в селі є на що подивитись і з ким поспілкуватись.

Довге колись і нині

Цей населений пункт заснували ще наприкінці 18-го століття, коли західноукраїнські землі належали Польщі. Довгим його й назвали поляки, вкладаючи буквальный сенс: населення простягалося довгою смугою понад лісом. Нині в забудові села мало що змінилось – головні його об'єкти, серед яких школа, ФАП, клуб, заклад торгівлі, поштове відділення, розташовані вздовж однієї вулиці – Центральної.

Довге – сучасне село

із понад двохсотлітньою історією

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

До початку Другої світової війни люди жили в мирі незалежно від національності. Згодом ситуація змінилась. На території села утворився загін українських націоналістів, що ворогував із польським населенням. У вирі тих подій у Довгому загинули три поляки – сині Язлевських. Місцеві розповідають, що в серпні їхні нащадки приїжджали з Польщі, аби відвідати місця поховання загиблих родичів.

Наприкінці війни Довге та прилеглі хутори спалили дотла, вціліли лише сім хат. Зараз мало що може нагадувати ті сумні факти з історії села. Адже воно виглядає сучасним і доглянутим. Про це свідчать численні новобудови, багато з яких можна сміливо назвати котеджами. Видає багату історію Довгого хіба що розбита дорога, встелена бруківкою ще минулого століття. Власне цю проблему жителі і вважають основною незручністю.

Як лікують і навчають доджанців?

Першим місцем, куди навідалися, був ФАП. Зовні його приміщення нічим не відрізняється від звичайних сільських медзакладів, та всередині нагадує скоріше затишну квартиру:

Юні доджанці готують виставку «Дари осені».

повсюди новенькі двері, пофарбовані, і хоч поки що призовими міся-

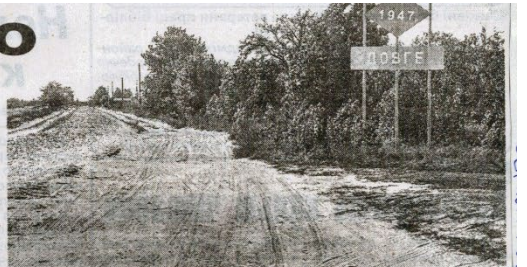
розповідає, що школа в них невеличка, тому недостатню кількість класних кімнат компенсують дво-зміним навчанням (у другу вчаться чотири класи). Педагоги викладають за освітніми програмами та працюють над покращанням успішності школярів. Пані Валентина ділиться, що минулоріч за успішність вручили 20 похвальних листів, переважно учням початкових класів, проте це більше, ніж у попередні роки, тому, вважає, рухаються в правильному напрямку. Також навчальний заклад є постійним учасником різних олім-

пиад, тому обходяться друкованими зошитами, і додала: «БТІМ, такі незручності нині є всюди, не тільки в нас».

А ще на базі ЗОШ в одній із класних кімнат із дошкільнятами займається вихователька Світлана Леончик. Так сільська рада з освітніми села вирішила проблему відсутності дитячого садочка. Щодня Світлана Володимирівна грається з малечю в ігри, передає ази майбутніх шкільних дисциплін, учить малювати й робити вироби своїми руками.

Сільський клуб як осередок молодіжного дозвілля

Напередодні візиту в село в редакцію надійшов лист від молоді Довгого. Це була подяка тамтешній завклубом за організацію активного та цікавого дозвілля жителів. Тому розшукати цю жінку було першочерговим завданням. Євгенія Слюсар якраз перебувала у відпустці, але дізнавшись, що хтось допитується про діяльність клубу, відразу приїхала. Тим, що молоді села настільки вдячна за її працю, була приємно здивована. Жінка розповідає, що очолює заклад із 2010 року. За цей час навчилася співпрацювати з молодими

на трудовому навчанні, яке викладає вже згадувана а.о. директора Валентина Мамчиць. А в клуб вони приходять у вільний час ці навички удосконалити, спробувати щось нове, аби виставити свою роботу на огляд в бібліотеці, що розташована в тому ж приміщенні. І справді, у маленькій кімнатці поряд із книжками очі розбігаються від різноманіття яскравих виробів, зроблених талановитими дітьми Довгого. Сприяє організації таких куточків творчості бібліотекар Людмила Момоток, яка вже понад три роки там працює. В ході розмови з'ясувалось, що жінка надзвичайно талановита. Адже саме вона розмалювала місцеву школу, клуб і бібліотеку. З дітьми вчиться творити щось нове, вдосконалює здібності художниці. Каже, що нині молодь втрачає інтерес до книжок, адже популярними стають їх електронні аналоги, проте є затіяті читачі, які приходять у бібліотеку за новою літературою. Так, постійні відвідувачки Яна Леончик та Ольга Кухарчук якраз заглянули в книгозбірню за черговою порцією казок. Пані Людмила зізнається, що книжковий фонд книгозбірні, на жаль, майже не поповнюється. Нова література надходить єдиним способом: якщо її дарують чи віддають небаїдухи. У бібліотеці ще є так званий музейний куточок зі старовинними речами, знайденими в Довгому, також обласну архівну інформацію про село, його традиції, побут, звичаї.

люсь побачити чимало плантацій ма-лини. І хоч удома господарів не за-стали, та односельці розповідають, що вирощують її вправні хазяї, які, до того ж, дають можливість під-робити молоді в літній період.

Успішними підприємцями вважа-ють також подружжя Миколи та Тетяни Момотків. Вони німісцеві, проживають у с. Орлівка, та в Дов-гому проводять багато часу. Адже на території колишньої ферми об-лаштували власну, де вирощують свиней. Там же відкрили маркет, в

У довгожительки Ганни КРИВКО свято, коли з їд-жаються всі діти.

якому можна придбати практично все, що заманеться, а також кафе з літнім і зимовим залами, тому місцеві та жителі сусідніх сіл мають де відзначати важливі події чи просто відпочити. При вході господарі посадили чималий сад, наповнений різноманітними фруктовими дере-вами й унікальними декоративними насадженнями. Пані Тетяна скром-

вані стіни. «Майже закінчуємо ремонт», - з гордістю розповідає мо-лода й амбітна завідувача Ольга Ле-ончик. Вона очолює ФАП уже півто-ра року, а ще з нею за здоров'ям односельців слідкують медсестра Лариса Царук і санітарка Тамара Зінченко. В селі хороший показник народжуваності, нині там прожива-ють 29 дітей до року та майже півті-сячі - віком до 14 років. «Зараз пора загострення простудних захворю-вань, а оскільки в Довгому прожи-ває багато дітей, то в основному звертаються саме через застуду. А от старше населення найбільше скаржаться на проблеми з артері-альним тиском», - пояснює Ольга Вікторівна. Вона запевняє, що ліка-ми добре забезпечені, все найнеоб-хідніше мають на місці. Окрім основ-них обов'язків: прийому жителів в умовах ФАПу та вдома, патронажу дітей, здійсненні маніпуляцій, надан-ня долікарської та невідкладної ме-дичної допомоги, медпрацівники проводять також просвітницьку ро-боту з населенням, спонукаючи ук-ладати договори з сімейними ліка-рями.

Дізнавшись, що в Довгому так багато дітей, вирішили завітати й у школу. У Довжанській ЗОШ ІІІ ступенів здобувають освіту 234 учні, знання яким передають 24 вчителі. В. о. директора Валентина Мамчи-ць

похвалитися не можуть, але спо-нукають дітей до розвитку та ви-чення наук. Випускники школи часто стають студентами коледжів, ВПУ, а дехто й університетів. «Також роз-виваємо шкільне самоврядування. Цьогоріч уже провели вибори пре-зидента школи за всіма правилами: з бюлетенями, програмами канди-датів. Таку практику дуже полюбля-ють сучасні школярі, так вони ста-ють соціально активними, обирають учня, якому довіряють. А президент, ким обрали Наталію Губеню, спів-працює з педагогом-організатором, ініціює заходи, що подобаються дітям», - пояснює в. о. директора.

Крім того, на базі школи функці-онує гурток хореографії, всіляко підтримують художню само-діяльність. Так, нам вдалось оцінити роботи учнів на виставці «Дари осені», а також взяти участь в акції дитячого малюнка на асфальті, при-уроченій до Дня миру. З надлисів було помітно, що, перебуваючи ніби-то так далеко від війни, діти усвідом-люють її трагічність і неопірність. Насамкінець запитали у Валентини Мамчиць, як втілюють реформу НУШ у маленькій сільській школі. Педагог розповіла, що на початку року отримали комп'ютери та прин-тери, також коридори та кімнати школи прикрасили новими темати-чними малюнками, а от із постачан-ням підруч-ників для пер-шкільців є про-

працювати з молодими людьми, аби їхній тандем був максимально корис-ним і для них, і для клубу, і для розвитку села. «За роки роботи зрозуміла, що з ними головне домовля-тись до-хорошому й буди-вати дружні стосунки, в ос-нові яких взаємодопомо-га, повага, розуміння, а не бути строгим керівником», - ділиться педагогічними секретами пані Євгенія. Кожні вихідні та свята впродовж літа вона влаш-товувала дискотеки, різно-манітні заходи, концерти. Нещодавно організува-ли День села. «Я провод-жу в клубі багато часу. Ре-петуємо, пишемо сце-нарії, щось придумемо, запрошуємо гостей із сусідніх сіл на свята. Мені легко знаходити спільну мову з активною молод-дю», - пояснює. А це зав-ключом підтримала ініці-ативу проведення дитячих дискотек. Їх влаштували у світлу пору доби-влітку. А вже найменшим жителям Довгого теж хочеться потанцювати, тому приходили навіть із батьками.

У закладі культури діє гурток «Умілі руки». Власне багато різних технік роботи з папером, соломою, кавовими зернами, бісером та інши-ми матеріалами діти вчать у школі

Листоноша Валентина ТЕТЕРУК по-відомила, що односельці надають пре-ревагу «Сарненським новинам».

нема: всі газети рознесли по домів-ках вчасно. Жінка розповіла, що пре-су в населеному пункті полюбляють читати, а «районка» залишається се-ред лідерів переділат.

Розпочали в селі власну справу

Жителі сільської місцевості на-шого краю переважно зайняті в сільсько-му господарстві, рід-ше - лісовому. Довге не є винятком. Люди здебільшого живуть за рахунок функці-онування власних до-могосподарств, які підтримують щоден-ною клопіткою пра-цею. Дехто в пошу-ках кращої долі по-дався на заробітки за кордон.

Проте є серед місцевих чимало лю-дей, які почали займа-тись підприємницт-вом. У Довгому дове-

насадженнями. Пані Тетяна скром-но розповідає, що вони тільки по-чинають свою діяльність, а коли здійснять усі задумані плани, то ще обов'язково запросять нас у гості.

Життя прожити - не поле перейти, або Нелегка доля баби Ганни

На хуторі за Довгим проживає ще одна людина, яку не могли об-ділити увагою. Ганна Кривко - ве-теран Другої світової війни, яку колись вимушено забрали на ро-боту в Німеччину. У свій 91 рік ба-буся згадує ті страшні часи, а коли розповідає, багато плаче. Жінка народилась у Кричильську, рано втратила матір, яку навіть не пам'ятає. Батько одружився вдруге, відтоді їй із трьома братами жи-лося несолодко. Коли розпоча-лась війна, батько пішов добро-вольцем на фронт, а Ганну, якій ледь виповнилося 15, забрали в Німеччину працювати на паня. Роз-повідаючи про непосильний дво-річний труд за кордоном, постійно потирає руки та розглядає викру-чені пальці. Каже, доводилось самій доглядати десятків корів: го-дувати, доїти, випасати. А потім терпіти ночами страшний біль у руках, який не пройшов і донині. Після закінчення війни пані Ганна повернулася у рідне село та ви-йшла заміж. Працювала в колгоспі й нажила з чоловіком чотирьох дітей. Саме найменша Люба і за-орала стареньку до себе після смерті батька Терешка. Вже 16-ий рік бабуся Ганна живе з дочкою. Жаліється, що не вистачає спілку-вання: «Може, ви знаєте, яке Кри-чильське велике село, повне людей, не те, що цей хутір. Коли донька зайнята, то й обізватись ні до кого», - ділиться. Справжніми свя-тами для неї є дні, коли з'їжджа-ються всі діти: Галина зі Сарн, Ніна з Чернігова, Микола з Кричильсь-ка - та дають зрозуміти, що не за-були рідну матір.

Тетяна КОЛЯДИЧ. Фото Василя СОСЮКА.

Організовує активне та цікаве доз-вілля доджанців завклубом Євгенія СЛЮСАР.

Просторе місцеве кафе з літньою та зимовою залами.